

Komunisti su ga ubili negdje u Sloveniji

FRA ANĐELKO NUIĆ (1908. – 1945.)

► Piše: dr. sc. fra Robert Jolić

Osnovni podatci

Jure Nuić rodio se 10. travnja 1908. u Drinovcima, a kršten je sutradan, 11. travnja. Roditelji su mu bili Ivan Nuić i Kata, r. Šimić. Krsni kum bio mu je Petar Nuić, a krstio ga je fra Anđeo Glavaš.¹ Osnovnu školu završio je u Drinovcima, gimnaziju u Mostaru (od I. do VI. razreda) i na Širokom Brijegu, bogosloviju u Mostaru i Breslauu u Njemačkoj (danas Wrocław u Poljskoj). Vojsku je služio u Mostaru od 15. svibnja do 7. studenoga 1932. U franjevački red stupio je 29. lipnja 1926. na Humcu i uzeo redovničko ime fra Anđelko. Obukao ga je provincijal fra Lujo Bubalo. Jednostavne zavjete položio je 30. lipnja 1927. u ruke istoga provincijala, a svečane 2. srpnja 1930. u ruke provincijala fra Dominika Mandića. Red subđakona primio je 28. lipnja 1931., đakona 29. lipnja 1931., a za svećenika je zaređen u Mostaru 11. prosinca 1932. Sve svete redove podijelio mu je mostarsko-duvanjski biskup fra

Alojzije Mišić. Bio je župni vikar i župa. Ubijen je negdje u Sloveniji župnik u nekoliko hercegovačkih u svibnju 1945.²

¹ Župni ured Drinovci: *Matica krštenih*, sv. II, str. 57., br. 51.

² Arhiv Provincije: *Osobni karton; Imenik franjevaca*, str. 47., br. 422; ANDRIJA NIKIĆ, *Hercegovački franjevački mučenici 1524. – 1945.*, Franjevačka knjižnica, Mostar, 1992., str. 163. – 164.; fra ANTE MARIĆ, *Tragom ubijenih hercegovačkih fratara*, Hercegovačka franjevačka provincija, Mostar, 2007., str. 62. – 63.; don ANTO BAKOVIĆ, *Hrvatski martirologij XX. stoljeća, I*, Martyrium Croatiae, Zagreb, 2007., str. 477.

Njegov rođeni stric bio je fra Arkandeo Nuić (1896. – 1945.), dugogodišnji profesor klasičnih jezika na širokobriješkoj gimnaziji (1927. – 1945.), doktor teoloških znanosti. Doživio je istu sudbinu kao i njegov bratić fra Anđelko i brojni drugi hercegovački franjevci: komunisti su ga ubili i spalili na Širokom Brijegu 7. veljače 1945. Tjelesni ostatci počivaju mu u širokobriješkoj crkvi.³ Zanimljivo je ovdje navesti tragičan slučaj iz 1930., vezan za obitelj Nuić. Naime, drinovački je župnik fra Mate Čturić obavijestio provincijala fra Dominika Mandića da je 3. listopada te godine izgorjela kuća sinova pok. Perka Nuića, fra Arkandelove braće, od kojih je jedan bio otac klerika fra Anđelka. Osim što su izgorjele sve stvari, izgorjelo je i više od 15 kvintala duhana. »Ova familija jest najjači sadioc u ovoj župi. Štete ima preko 70 tisuća dinara«, stoga moli provincijala da pomogne »ovu vrijednu, ali unesrećenu obitelj«.⁴

Školovanje i redovnički život

Zanimljivo je da je Jure Nuić prvih šest razreda srednje škole završio na Državnoj gimnaziji u Mostaru (1920. – 1926.), za razliku od ostale deseterice svojih kolega s kojima je 1926. stupio u novicijat, koji su gimnaziju pohađali kod franjevaca na Širokom Brijegu. O tome saznajemo iz do-

pisa koji je potpisao provincijal fra Lujo Bubalo 24. lipnja 1926.⁵ Nakon svršetka novicijata preostala je dva razreda Jure, sada fra Anđelko, završio u Franjevačkoj gimnaziji na Širokom Brijegu. Školske godine 1927./28. pohađa 7. razred, a ocjene, uglavnom dvojke i trojke, pokazuju da baš i nije bio vrstan đak. Iz vjeronauka je ocijenjen ocjenom vrlo dobar, a vladanje mu je odlično. Osmi razred završio je šk. god. 1928./29. O uspjehu na kraju toga razreda nisam pronašao podatke, ali je na naturalnom ispitu fra Anđelko uspješno završio sve pismene i usmene ispite te je njemu i sedmorici kolega ispitno povjerenstvo 20. lipnja 1929. priznalo »zrelost i spremnost za fakultet univerziteta«.⁶

Jure Nuić stupio je u novicijat 29. lipnja 1926. i uzeo ime fra Anđelko. Habit mu je obukao fra Lujo Bubalo, provincijal. Meštar je bio fra Eugen Tomić (st.). Godinu novicijata s njim su provela još deveterica kolega: fra Bruno Adamčik, fra Ljubo Čuvalo, fra Nevinko Mandić, fra Stjepan Naltilić, fra Teofil Pehar, fra Rajko Radišić, fra Julijan Kožul, fra Ferdinand Skoko i fra Vendelin Vasilj. Čak petoricu od njih deset ubili su komunisti. Osim fra

Prvih šest razreda srednje škole fra Anđelko je završio u mostarskoj Državnoj gimnaziji. Potom je s desetericom kolega obukao redovničko odijelo. Petorica postadoše žrtvom komunističkoga zlosilja!

Anđelka ubili su fra B. Adamčića, fra N. Mandića, fra S. Naltilića i fra J. Kožula. Trojica su život proveli kao franjevci u Kustodiji hrvatskih franjevaca

u Americi (fra Lj. Čuvalo, fra F. Skoko i fra V. Vasilj), dok je jedan (fra T. Pehar) također živio u Americi djelujući kao svećenik u Kaliforniji, ali se 1949. sekularizirao i napustio zajednicu. Samo je fra Rajko Radišić preživio i ostao živjeti u domovini. Preminuo je na Humcu 1986.⁷

Bogoslovni studij fra Anđelko je započeo na Franjevačkoj bogosloviji u Mostaru, gdje je završio tri godine studija (1929. – 1932.) koji je upisao u rujnu 1929. U prvom semestru imao je predavanja iz apologetike, moralne teologije, filozofije i hebrejskog jezika, a profesori su mu bili fra Luje Bubalo, fra Ignacije Jurković, fra Ante Majić i fra Ante Jelavić. Fra Anđelko je bio osrednji student ocijenjen uglavnom ocjenom dobar (*bonus*), osim izvrsne filozofije (*eminens*). Za vladanje i marljivost dobio je najbolje ocjene (1). U ljetnom semestru imao je iste predmete i slične ocjene. U sljedećoj godini (1930./31.) fra Anđelko je slušao i polagao Sveto pismo, dogmatiku, moralnu teologiju, kanonsko pravo i etiku.

³ JOZO TOMAŠEVIĆ – KOŠKA, *Istina o ubijenoj gimnaziji*, Vlastita naklada, Zagreb, 1997., str. 97. – 103.; A. NIKIĆ, *Hercegovački franjevački mučenici*, str. 165. – 166.; fra A. MARIĆ, *Tragom ubijenih hercegovačkih fratara*, str. 27. – 28.; don A. BAKOVIĆ, *Hrvatski martirologij XX. stoljeća, I*, str. 478.

⁴ Župni ured Drinovci Provincijalatu, br. 186 od 6. listopada 1930. (Arhiv Provincije: SP, sv. 85, f. 4).

⁵ Arhiv Provincije: SP, sv. 69, f. 14.

⁶ Fra ANTE MARIĆ, *Franjevačka klasična gimnazija na Širokom Brijegu, II*, Hercegovačka franjevačka provincija, Mostar, 2011., str. 277.; 377. – 379.; 392.

⁷ ROBERT JOLIĆ, *Novicijat hercegovačkih franjevaca*, Hercegovačka franjevačka provincija, Mostar, 2009., str. 149. – 150.

Fra Anđelko kao sjemeništarc na Širokom Brijegu 18. lipnja 1924. Sjede slijeva: ?, Marko (fra Ljubo) Ljubo Čuvalo, ?, tajnik Provincije fra Bernardin Smoljan, odgojitelj sjemeništara fra Viktor Nuić st., Pero (fra Vilim) Primorac, Frano (fra Vendelin) Vasilj i Mijo (fra Leonardo) Rupčić. Stoje slijeva: Silvestar Anton (fra Bruno) Adamčik, Stjepan (fra Ferdo) Skoko, ?, Andrija (fra Nevinko) Mandić, Božo (fra Dobroslav) Šimović, Jure (fra Anđelko) Nuić, Nikola (bivši fra Teofil) Pehar i Nikola (fra Stjepan) Naletilić.

Ocjene su mu sve dobre (*bonus*), osim vrlo dobrog prava (*laudabilis*). Vladanje i marljivost je pokvario i sada je ocjena vrlo dobar (*laudabilis* i *constans*). Iste predmete ima i u ljetnom semestru, a ocjene su nešto bolje, *laudabilis* i *bonus*, ali i *sufficiens* iz etike. Vladanje i marljivost ocijenjeni su kao i lanjske godine. U god. 1931./32. sluša sljedeće predmete: uvod u Novi zavjet, dogmatiku, moralnu teologiju, kanonsko pravo, povijest Crkve, pastoralnu teologiju i egzegezu Starog zavjeta (Psalmi). Ove je godine pokvario i ocjene i vladanje: ocjene su većinom *bonus* i dvaput *sufficiens*, vladanje dovoljno (*sufficiens*), a marljivost

dobra (*constans*). Profesori su mu fra Ante Jelavić, fra Ljubo Bubalo, fra Ignacije Jurković i fra Jerko Boras. U ljetnom semestru sluša iste predmete, a ocjene su prilično bolje: *bonus* i dvaput *laudabilis*. Vladanje i marljivost ocijenjeni su istom ocjenom kao i prije.⁸ Nakon završetka ljetnog semestra 1932. fra Anđelko je na odsluženju vojnoga roka.

Završivši trogodišnji studij filozofije i teologije u Mostaru, fra Anđelko je 11. prosinca 1932. bio zaređen za svećenika. Krajem godine, oko Božića, proslavio je mladu misu u rodnim Drinovcima. Početkom 1933. poslao je podrobno izvješće provincijalu o

skupljenu i potrošenu novcu na mladoj misi. Ukupno je od uzvanika skupljeno 5.020 dinara. Od te svote fra Anđelko je kod kuće ostavio za trošak 3.000 dinara, a za sebe je uzeo 1.120 dinara. U izvješću doslovce navodi u što je utrošen svaki novčić. Ostatak novca potrošen je za namirnice, plaću kuharima i sl.⁹ Fra Anđelko je zaređen za svećenika u tako neuobičajeno vrijeme (redovito su ređenja bila u lipnju ili srpnju) jer se od svibnja do studenoga 1932. nalazio na odsluženju vojnoga roka.

Nije jasno gdje je fra Anđelko bio tijekom ljetnoga semestra 1932./33., dakle nakon svećeničkog ređenja i proslave mlade mise. U službenoj knjizi Franjevačke teologije u Mostaru stoji za njega i njegove kolege: »Koji nijesu ocijenjeni bili su u inozemstvu.«¹⁰ Iz dostupnih dokumenata, pak, vidljivo je da je on u inozemstvu od zimskog semestra 1933./34. Bio je, naime, u jesen 1933. s kolegama fra Ljubom Čuvalom i fra Rufinom Šilićem upućen u Breslauu da bi tamo dovršio studij i bolje naučio njemački jezik. Moguće je da je tu bio već od ljetnog semestra 1932./33. Iz Breslaua se fra Anđelko javio provincijalu pismom od 25. rujna 1933.¹¹ S njim su u Breslauu pošli i njegove kolege fra Ljubo Čuvalo i fra Rufin Šilić. Fra Ljubo je pisao provincijalu krajem studenoga o njihovu putovanju preko Zagreba i Beča u Breslauu. Iako je bio

⁸ Arhiv Provincije: Liber classificationum seminarii theologi in Mostar ab an. 1895-(1936), fol. 54-60; PAVAO KNEZOVIĆ, *Studij bogoslovije u Hercegovačkoj franjevačkoj provinciji 1860. – 1945.*, Hercegovačka franjevačka provincija, Mostar, 2012., str. 322. – 323.; 338. – 339.; 844.

⁹ Dopis provincijalu od 2. siječnja 1933. (Arhiv Provincije: SP, sv. 99, f. 4).

¹⁰ Arhiv Provincije: Liber classificationum seminarii theologi in Mostar ab an. 1895-(1936), fol. 64.

¹¹ Arhiv Provincije: SP, sv. 102, f. 134. Pismo je u međuvremenu uništila vlaga, ali osnovne podatke o njemu saznajemo iz urudžbenog zapisnika.

zadovoljan prvim dojmovima u novoj sredini,¹² fra Anđelko nije dugo ostao u Breslauu. Još je u siječnju 1934. dobio obedijenciju da se može vratiti u Provinciju¹³, a u Hercegovini je bio već u veljači iste godine.¹⁴ Da je u Mostaru bio početkom svibnja, znamo iz provincijalova dekreta od 9. svibnja kojim ga privremeno premješta na Humac, gdje će biti na raspolaganju gvardijanu dok župnik, koji je obolio, ne ozdravi, a fra Julijan Kožul ne položi jurisdikciju.¹⁵ Provincijal je i od biskupa zatražio odobrenje da fra Anđelko može biti na ispomoći na Humcu dok je župnik fra Mladen Barbarić bolestan: obolio je od pjegavog tifusa.¹⁶

Dušobrižničko djelovanje

Svoje prve dušobrižničke mjesec se fra Anđelko je proveo u Mostaru: od ožujka do rujna 1934. Kroz to je vrijeme krstio 70 djece te obavio jedno vjenčanje.¹⁷ Nakon toga je upućen za župnog vikara u Konjic. Tu je ostao od kraja rujna 1934. do svibnja 1937. Dekret kojim je premješten u Konjic poslao je provincijal 26. rujna 1934. Osim svećeničke službe bio je određen i za vjeroučitelja u Bradini i Čelebiću.¹⁸ Nakon tri godine službe župnog vikara fra Anđelko je imenovan župnikom, i to u tešku brdsku župu Gorance. O

tom je premještanju provincijal 31. svibnja 1937. obavijestio Odsjek za vjere Kraljevske banske uprave: »Fra Anđelko je premješten za župnika u Gorance namjesto dotadašnjeg župnika fra Vencela Kosira. Imenovani je već preuzeo povjerenu mu dužnost.«¹⁹ U Gorancima je ostao dvije godine (1937. – 1939.), a potom je premješten u Izbično (1939. – 1941.), također brdsku i siromašnu župu. Čini se da je fra Anđelko bio omiljen u Gorancima pa se pročulo kako ga župljani »ne će dati«. O tome je provincijalu pisao dotadašnji župnik u Izbičnu fra Jozo

župnika nedadu. Ja sam se stoga pripao, da nebi bilo po me loše. Već, ako će Nujić ostati u Gorancima, to je lako učiniti drugu provincinu.« Predlaže da u tom slučaju namjesto fra Anđelka Nuića dođe fra Damjan Rozić: »Tko došao da došao ovde to je meni isto samo molim, da Provincijal dodje sa župnikom i da me prije obavjesti koji će dan doći, pošto u kući ima samo kruva i cikoriije, te da mogu još koje jaje pripravit. Samo ima vina.«²⁰ Fra Anđelko je ipak došao u Izbično i tamo ostao dvije godine. Iz Bencunova je dopisa dovoljno razvidno koliko je župa

U Međugorju u prigodi sv. potvrde 1944. Čuče slijeva: fra Zlatko Ćorić i fra Žarko Leventić. Stoje: fra Serafin Vištica, biskupov tajnik don Anđelko Babić, biskup Petar Čule, fra Anđelko Nuić i fra Jenko Vasilj.

Bencun 1. svibnja 1939.: »Amo se puno govori, da iz Goranaca

bila siromašna! Banska vlast Bannovine Hrvatske imenovala ga je

¹² Dopis provincijalu od 29. studenoga 1933. (Arhiv Provincije: SP, sv. 102, f. 167).

¹³ Provincijalov dopis od 17. siječnja 1934. (Arhiv Provincije: SP, sv. 103, f. 73).

¹⁴ U Kronici širokobriješke gimnazije navodi se da je 12. veljače 1934. fra Anđelko dospio na Široki Brijeg, vraćajući se sa studija u Breslauu (fra A. MARIĆ, *Franjevačka klasična gimnazija na Širokom Brijegu, II*, str. 645.).

¹⁵ Arhiv Provincije: SP, sv. 104, f. 154.

¹⁶ Provincijalov dopis od 11. svibnja 1934. (Arhiv Provincije: SP, sv. 104, f. 173).

¹⁷ Župni ured Mostar: *Matica vjenčanih*, sv. III (1910.-1943.); *Matica krštenih*, sv. IX (1933.-1940.).

¹⁸ Arhiv Provincije: SP, sv. 105, f. 418.

¹⁹ Arhiv Provincije: SP, sv. 119, f. 252.

²⁰ Arhiv Provincije: SP, sv. 127, f. 235.

1. veljače 1941. za poučavatelja pomoćne pučke škole u Izbičnu. Tu službu vršio je šest mjeseci.²¹ U Izbičnu je fra Anđelko ostao do lipnja 1941., a tada je premješten za župnoga vikara u Čitluk (od lipnja 1941. do srpnja 1943.). Za to vrijeme obavio je 55 krštenja i nijedno vjenčanje.²² U srpnju 1943. premješten je za župnoga vikara u Međugorje.²³ Ono je bilo njegova posljednja dušobrižnička služba, ali ne i posljednje mjesto boravišta. Fra Anđelko je, naime, u svibnju 1944. premješten u mostarski samostan. Za vrijeme svoga djelovanja u Međugorju fra Anđelko je krstio 27 djece te obavio dva vjenčanja.²⁴

Smrt

Koliko je dugo fra Anđelko ostao u samostanu u Mostaru i je li imao još kakvu službu prije svoje smrti, iz sačuvanih spisa nije razvidno. Njegovo se ime u spisima Arhiva Provincije nakon rujna 1944. više ne spominje. Svakako je sigurno da je i on, kao i bezbrojni drugi, bježao pred komunističkom partizanskom vojskom te dospio u Austriju. Ubijen je u povratku nakon 15. svibnja 1945. na nepoznatu mjestu, u nekoj od kolona smrti.²⁵

Nakon što su bili predani u komunističke ruke, u Dravogradu

ga je susreo fra Lucijan Kordić, koji je o njihovu beznadnu položaju zabilježio: »Neki partizanski vojnik, sav očupan i rutav, priđe mi i traži, da mu tu usred

grada, na trgu svučem i dam hlače, a on će meni dati svoje prljave i poderane. Moje hlače bile su polukožne i u dobru stanju. A kada sam ih pod silu počeo svlačiti, išlo je teško poradi znojave slijepljenosti i njihove uskoće – on ih je sam uz psovku sagnut počeo s mene svlačiti. Bio sam u dilemi: da mu poradi njegove grube nasrtljivosti i mojega povrijeđenoga ponosa skočim na glavu, ali to bi bio moj svršetak. Na tom žalosnom putu susreo sam O. Anđelka Nuića, koji se je ukraj ceste svađao s jednim partizanom, koji mu je htio oteti sat. Isto tako u istoj koloni susreo sam i prof. O. Brunu Adamčika i svega izmučenoga O. dr. Bonu Jelavića, obojica moji bivši profesori. Nijednoga od svih ovih spomenutih nitko više nije vidio. Progutala ih je krvava partizanska srdžba.«²⁶ Nikić je na temelju te Kordićeve bilješke izveo malo presmion zaključak o fra Anđelkovoj smrti: »Partizan ga htio premetnuti i opljačkati,

Komunisti su ga navjerojatnije ubili u okolici Maribora. Poznato nam je da mu je prije toga neki partizan pljačkao sat koji je imao.

a on nije dopustio.«²⁷ Iz Kordićeva opisa, naime, ne može se izvući zaključak da je fra Anđelko bio ubijen odmah tu, na licu mjesta. Ali je sigurno da

nije poživio dugo nakon tog događaja. Svakako, nema spomena da bi dospio do Zagreba, gdje su stotine svećenika bili smješteni u tamnicu na Savskoj cesti.

Dr. fra Častimir Majić u svojem sjećanju na fra Anđelka piše općenito o njegovoj smrti, jer konkretnih podataka do danas nema nitko: »Na Bleiburgu je 15. svibnja bio predan jugopartizanima. U trodnevnoj hodnji smrti kroz Sloveniju podlegao je njihovim zlostavljanjima. Neki kažu da je oko 18. svibnja našao tragičnu smrt u vojničkim rovovima kod Maribora u društvu druge svoje subraće iz Hercegovačke franjevačke provincije. Pogubljen je u 37. godini života i bio je najstariji među njima. Fra Anđelko je ispio kalež boli do vrha Kalvarije koja ga je na Križnom putu održala jakim. U svojim slabostima ponovno je kršten vlastitom krvlju, a svojim si je mučeništvom pripremio boravak na nebesima.«²⁸ ✍

²¹ Arhiv Provincije: *Imenik franjevac*, str. 47., br. 422.

²² Župni ured Čitluk: *Matica krštenih župe Gradnići-Čitluk*, sv. II (1941.-46.).

²³ Arhiv Provincije: *Osobni karton; Imenik franjevac*, str. 47., br. 422.

²⁴ Arhiv župe Međugorje: *Matica krštenih*, sv. III (1930. - 1947.); *Matica vjenčanih*, sv. II (1913. - 1946.).

²⁵ Fra A. MARIĆ, *Tragom ubijenih hercegovačkih fratara*, str. 63.

²⁶ LUCIJAN KORDIĆ, »U danima srdžbe i gnjeva. Iz dnevnika 1945.«, u: *Bleiburg: uzroci i posljedice (spomen-zbornik četrdesete godišnjice tragedije)*, Knjižnica Hrvatske revije, München – Barcelona, 1988., str. 105. – 106.

²⁷ A. NIKIĆ, *Hercegovački franjevački mučenici*, str. 164.

²⁸ Dr. fra ČASTIMIR MAJIĆ, *U nebo zagledani. Crctice o 66 hercegovačkih franjevac, komunističkih žrtava koje poznavah*, Vicepostulatura postupka mučenništva »Fra Leo Petrović i 65 subraće – Gral Široki, Široki Brijeg – Zagreb, 2011., str. 152. – 153.

Dekret pape Urbana VIII.

U skladu s dekretom pape Urbana VIII. i uredbom II. vat. sabora izjavljujemo da ne želimo preteći sud Crkve kome se potpuno podvrgavamo. Riječi »mučenik«, »mučeništvo«, »čudesa« i slično imaju u ovom glasilu samo vrijednost ljudskog svjedočenja.

STOPAMA POBIJENIH

glasilo Vicepostulature postupka mučeništva
»fra Leo Petrović i 65 subrača«, VII., 2 (13),
Široki Brijeg, 2014., srpanj – prosinac, 2014.

Glavni i odgovorni urednik:
fra Miljenko Stojić, vicepostulator

Lektura i korektura:
Zdenka Leženić

Adresa:
BiH: Kard. Stepinca 14,
88220 Široki Brijeg
HR: Humac 1, p. p. 1, 20352 Vid

Veza:
tel.: (039) 700-325
faks: (039) 700-326
e-pošta: mostar@pobijeni.info
internet: www.pobijeni.info

Grafički prijelom i tisak:
FRAM-ZIRAL, Mostar

Glasilu izlazi polugodišnje:
siječanj i srpanj

Stare brojeve, osim ovoga posljednjeg, možete u pdf obliku preuzeti sa stranica portala pobijeni.info u poglavlju Izdavaštvo.

Cijena pojedinog primjerka:
3 KM; 12 KN; 3,75 EUR; 4,25 CHF;
6,50 USD; 6,50 CAD

Godišnja pretplata (s poštarinom):
BiH 7,5 KM; RH 33 KN; EU 7,5 EUR;
CH 8,50 CHF; SAD 13 USD; Canada
13 CAD

Slanje pretplate, dobrovoljnih priloga... (s naznakom za Vicepostulaturu i nakanu):

a) poštanskom uputnicom
b) UniCredit Bank d.d. Mostar, poslovna Ljubuški:

žiro-račun (BiH): 3381602276649744
devizni račun (inozemstvo):
IBAN: BA393381604876650839
SWIFT: UNCRBA22

ISSN: 1840-3808

RIJEČ UREDNIKA

fra Miljenko Stojić

Dragi čitatelji!

Kriza u svijetu raste, u hrvatskom društvu je opći rasap, ali mi smo i dalje s vama. Ne slušamo prigovore da se trebamo konačno »okaniti kostiju«. Rado bismo to učinili, jer lakše je sjediti u hladovini nego li crnčiti, međutim, tko će nastaviti? Očito malobrojni. Zapravo, stvarna je namjera zaustaviti započeto. E, ne će ići. »Kosti« nam priopćavaju istinu, onu istinu koju su nastojali i nastoje što bolje skriti. Nije to ni po Božjim ni po demokratskim namislama, stoga zahvaljujemo svima koji su kroz proteklo vrijeme zajedno s nama tragali za našima pobijenima, otkrivali njihova posljednja počivališta, način ubijanja, njihovo ime i prezime. Oni više nisu brojke, »društvene štetočine«, sada su ljudi. Trenutna neokomunistička hrvatska vlast ne haje za to. Oni nikada nisu tragali za istinom, oni su nastojali »stvoriti« svoju istinu. Svjestan čovjek nikada im se nije i nikada im se ne će prikloniti. Tražit će ona područja gdje istina stoji na prvom mjestu.

Ovo su misli koje su mi padale na pamet dok smo početkom godine pokapali dvojicu identificiranih ubijenih hercegovačka franjevca. S njima je ubijeno još 26 osoba, najvjerojatnije civila jer DNK analiza svih tijela nije dala potvrđan ishod. Ubili su ih u Ljubuškom, gdje su komunisti imali veliku tamnicu. Na žalost, nisu jedini. Komunisti su revno smicali sve one za koje su posumnjali da bi im mogli biti kakva smetnja u učvršćivanju vlasti. Sudjelovali su u svemu, kako domaći, tako i oni došli sa strane. Kasnije su za sve nagrađeni društvenim povlasti-

cama. Obitelji ubijenih dobiše, pak, progon. Partija nije opraštala. Mogao si se spasiti samo ako si im prišao i postao jednak njima. Na taj se način stvaralo duboko pokvareno društvo, društvo koje nije odisalo ni Božjim ni ljudskim zasadama. »Bilo i ne ponovilo se«, rekao bi puk.

Očito je da nam je stvarati takvo društvo u kojem će komunističke namisli biti odstranjene, društvo u kojem ne će biti totalitarizma bilo koje vrste. Ni divlji i raspojasani kapitalizam nije, naime, ništa bolji od komunizma. Oni su potpuno ista priča. Nama treba društvo u kojemu će se cijeniti mučeništvo, oni koji su pali nevini ili su nevini progonjeni za svoje i naše velike ideale. Primjera oko nas, na žalost, ima bezbroj pa čak i u ove današnje, »suvremene« dane, kako im vole tepati. Zlo nastoji uznemiravati dobrog čovjeka. Jer, ako mučeništvo i mučenici zabljesnu u našoj sredini, što će biti sa zlom? Ukazat će se njegovo pravo lice i nitko više ne će ići za njim. Zbog toga određeni mediji pomno paze da se to ne bi dogodilo. Neprestano proizvode prividnu stvarnost, neprestano nam lažu. Sami smo krivi kad im to dopuštamo.

Hoće li zaista mučeništvo postati ona mudrost koja će nas voditi ili ćemo si dopustiti hod starim, prašnjavim stazama? Naši pobijeni, naš blaženi kardinal Alojzije Stepinac, svi naši mučenici kroz povijest pozivaju nas da se uozbiljimo. Pobjeda je s njima, a ne s umišljenim veličinama.

Mir i dobro!

IZ SADRŽAJA

Iz ljetopisa	4	Glas o znakovima	40
Podsjetnik	20	Pobijeni	42
Povijesne okolnosti	29	Odjek u umjetnosti	47
Povjerenstva	33	Nagradni natječaj	51
Istraživanja	34	Razgovor	54
Glas o mučeništvu	39		